

Пропонується метод діагностики стану електричних машин і пов'язаних з ними механічних пристроїв на основі спектрального аналізу сигналів споживаного електродвигуном струму

Діагностика стану електродвигунів на основі спектрального аналізу споживаного струму

В даний час двигуни змінного струму є найбільшими споживачами електричної енергії. Згідно останнім дослідженням, вони споживають понад 80% електроенергії, що виробляється. Проте в процесі експлуатації можуть виникати пошкодження елементів двигуна, що у свою чергу приводить до передчасного виходу його з ладу. Численні дослідження характеру пошкоджень двигунів змінного струму дозволили отримати наступні статистичні дані [1-2]:

- Пошкодження елементів статора - 38%
- Пошкодження елементів ротора - 10%
- Пошкодження елементів підшипників - 40%
- Інші пошкодження - 12%

В багатьох виробництвах раптовий вихід з ладу двигуна може привести до фатальних наслідків. Крім того, експлуатація електродвигунів, що знаходяться в незадовільному технічному стані, приводить як до прямих фінансових втрат, пов'язаних з непрогнозованим виходом з ладу устаткування і викликаним цим порушенням технологічного процесу, так і до значних (до 5-7%) непрямих непродуктивних витрат електроенергії, обумовлених підвищеним електроспоживанням (при тій же корисній потужності). Тому виникає необхідність діагностики стану двигуна в процесі його роботи. Сьогодні в Україні широко використовується метод вібродіагностики стану елементів електродвигунів. Даний метод є достатньо дорогим і трудомістким, вимагаючим застосування спеціальної вимірювальної техніки і програмного забезпечення. Крім того, повинен бути забезпечений доступ до обстежуваного об'єкту, що в деяких випадках зв'язано з певними організаційними і технічними труднощами.

Останнім часом отримали розвиток методи діагностики стану електричних машин, засновані на виконанні моніторингу споживаного струму з подальшим виконанням спеціального спектрального аналізу отриманого сигналу [3-8], що дозволяє з високим ступенем достовірності визначати стан різних елементів двигуна.

Крім того, проведення моніторингу струму електродвигуна може бути виконано як безпосередньо на ньому, так і в електрощиті живлення (управління).

В даний час пропонується апаратно-програмний комплекс для виконання робіт по аудиту стану і умов роботи електричної і механічної частини електродвигунів і пов'язаних з ними механічних пристроїв на основі спектрального аналізу сигналів споживаного електродвигуном струму. Блок - схема комплексу представлена на мал. 1.

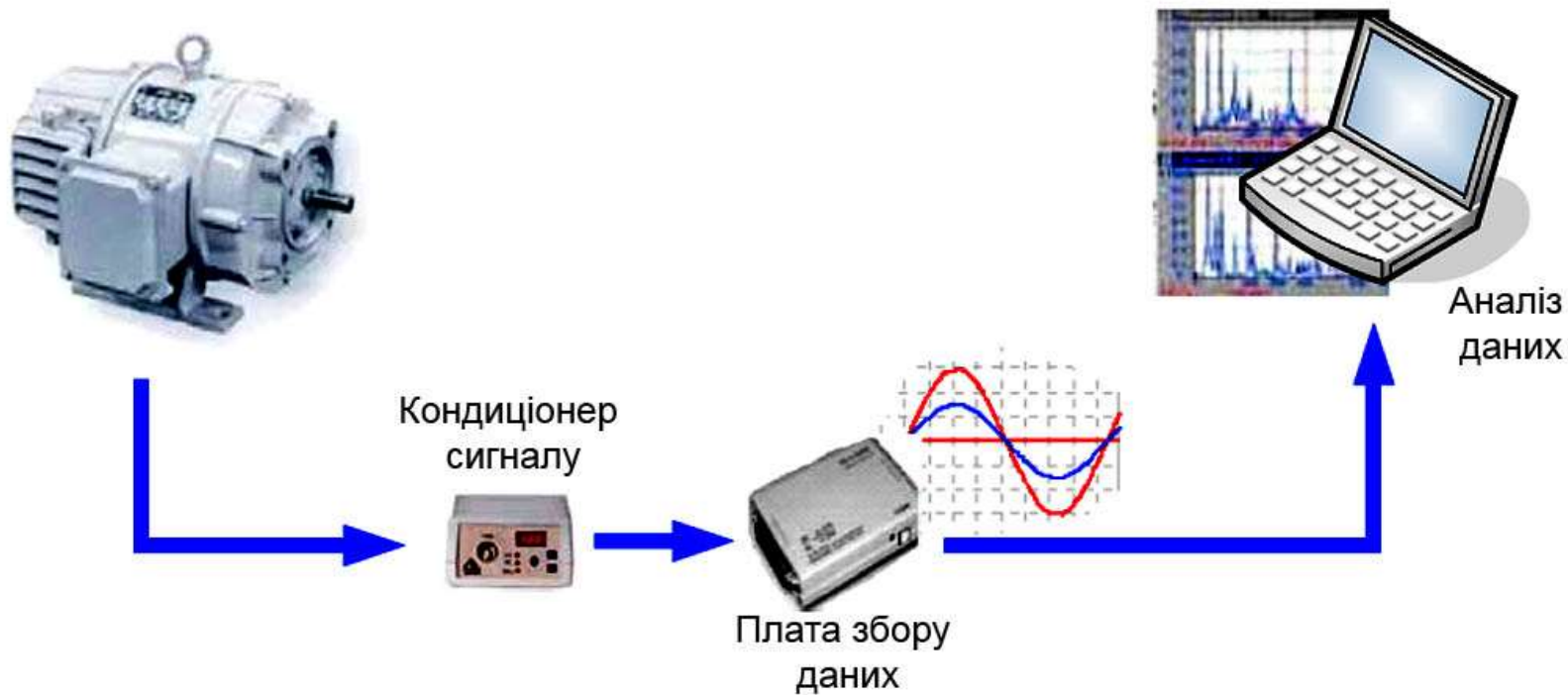

Рис.1 Блок-схема діагностичного комплексу

До складу комплексу входять роз'ємний струмовий датчик з лінійною частотною характеристикою, кондиціонер сигналу (фільтр низьких частот, перешкоджаючий появі помилкових частот сигналів (aliasing) при їх дискретизації [9], аналого-цифровий перетворювач (АЦП), персональний комп'ютер (ПК) з необхідним програмним забезпеченням для збору і обробки інформації. Запис сигналів струму здійснюється протягом часу, необхідного для виконання спектрального аналізу з розрішенням по частоті не менше 0.01-0.02 Гц.

Оцифровані АЦП дані передаються в ПК, де виконується обробка отриманих даних: визначається частота обертання двигуна і число стрижнів його ротора, потім виконується спеціальний спектральний аналіз сигналу струму.

Фізичний принцип, встановлений в основу роботи діагностичного комплексу, полягає в тому, що будь-які відшкодування в роботі електричної та/або механічної частини електродвигуна і пов'язаного з ним пристрою приводять до змін магнітного потоку в зазорі електричної машини і, отже, до слабкої модуляції споживаного електродвигуном струму. Таким чином, наявність в спектрі струму двигуна характерних (і не співпадаючих) частот певної величини свідчить про наявність пошкоджень електричної та/або механічної частини електродвигуна і пов'язаного з ним механічного пристрою [1].

Нижче наведені як приклад результати спектрального аналізу струмів двох однотипних установок вентиляторів: що знаходиться в експлуатації 1 тиждень (рис.2) і що пропрацювала 5 років (рис 3).

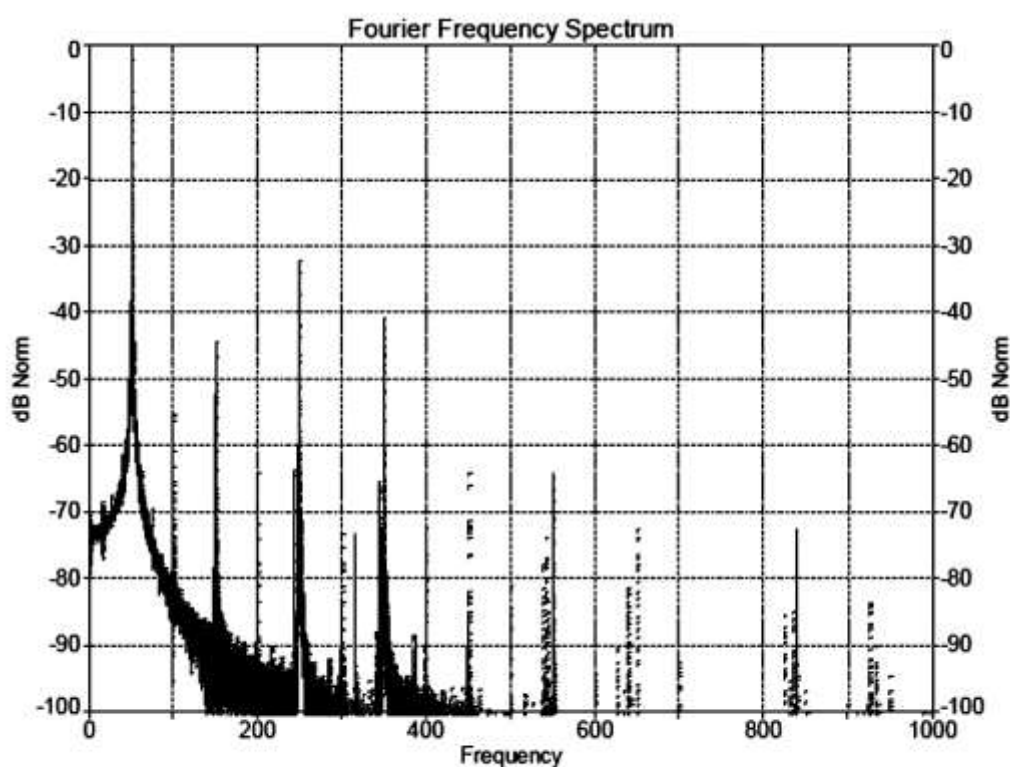

Рис.2 Спектральний склад струму нового електродвигуна

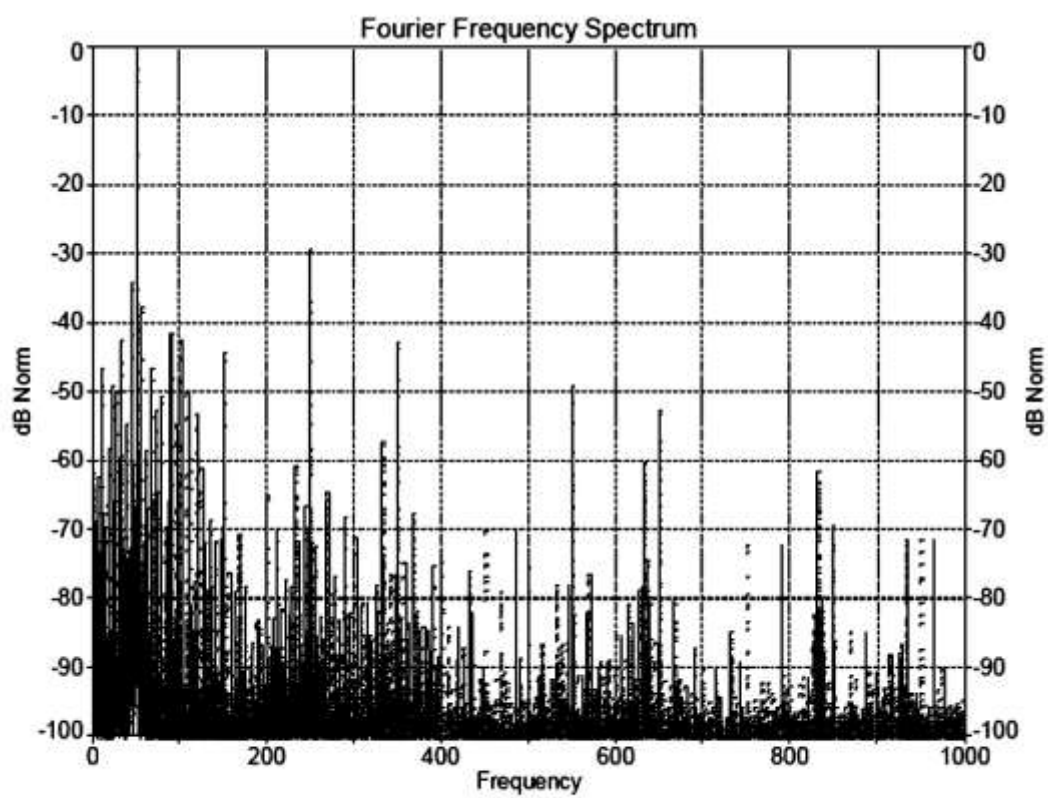

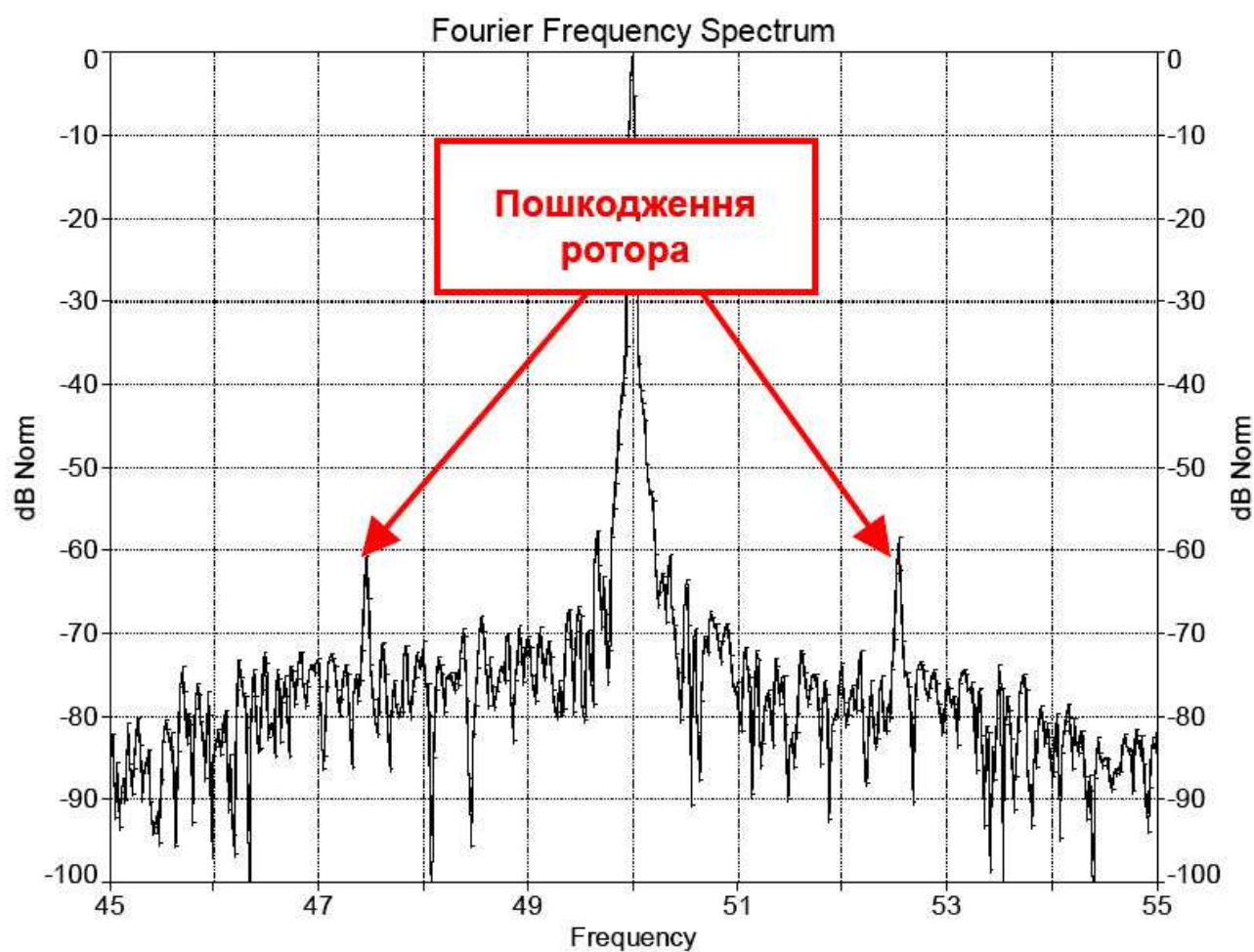
Рис 3. Спектральний склад струму електродвигуна, що був в експлуатації 5 років.

На вищенаведених малюнках ясно видно як збільшення кількості частотних смуг, відповідних різним видам пошкоджень, так і зростання їх величини (при значному рівні сигналів в частотній області від -80 дБ) для електродвигуна, що тривало знаходиться в роботі.

Зупинимось більш детально на можливостях даного методу діагностики з точки зору виявлення різних видів пошкоджень і характерних для них частот.

Пошкодження ротора двигуна (обрив стрижнів, ослаблення кріплення стрижнів до контактних кілець, приховані дефекти литва).

Цей вид несправності виявляється по наявності 2-х симетричних щодо частоти живлячої мережі піків в спектрі струму (див. рис. 4).

Рис. 4 Частоти, характерні для пошкоджень ротора

Неспівісність валів двигуна і механічного навантаження. Цей вид несправності визначається по частотах, кратних частоті обертання ротора (див. рис. 5)

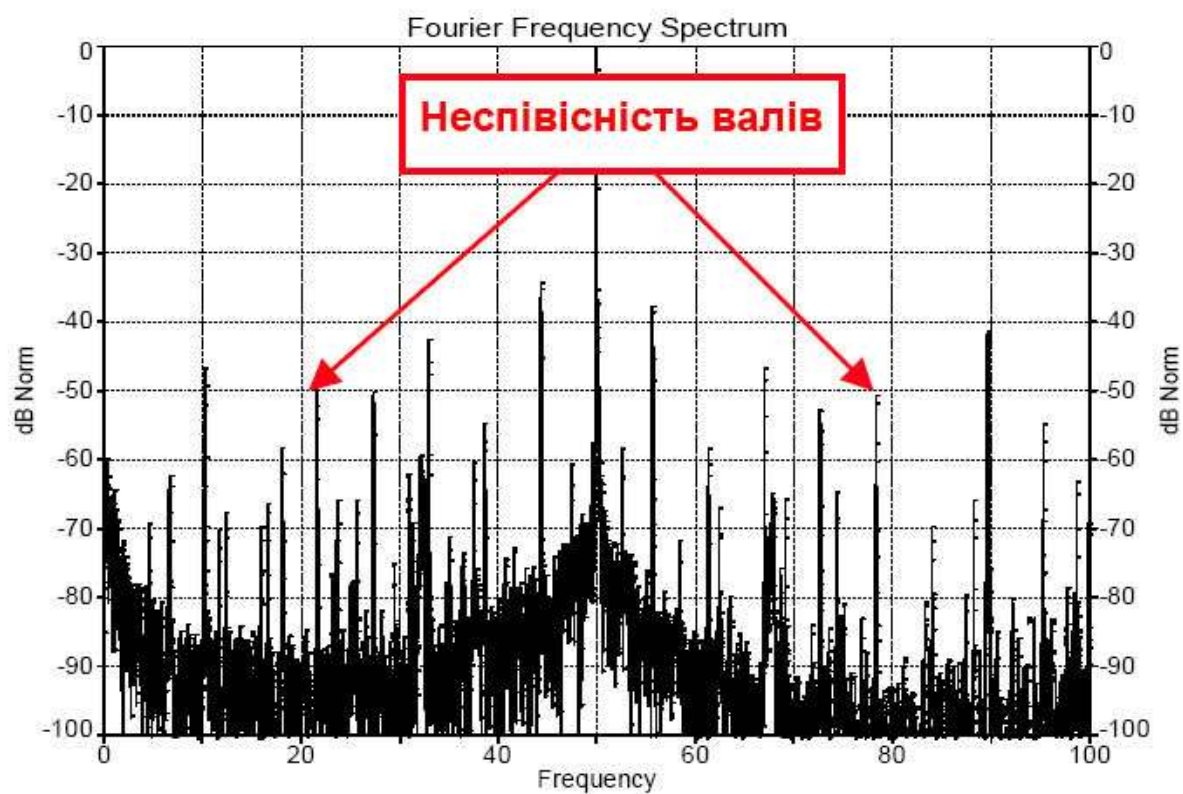

Рис. 5 Характерні частоти за наявності неспівісності валів двигуна і робочої машини

Дефекти ремінної передачі вентилятора. Цей вид несправності визначається по частотах, кратних частоті биття ременя, визначуваною довжиною останнього і діаметрами шківів (див. рис.6)

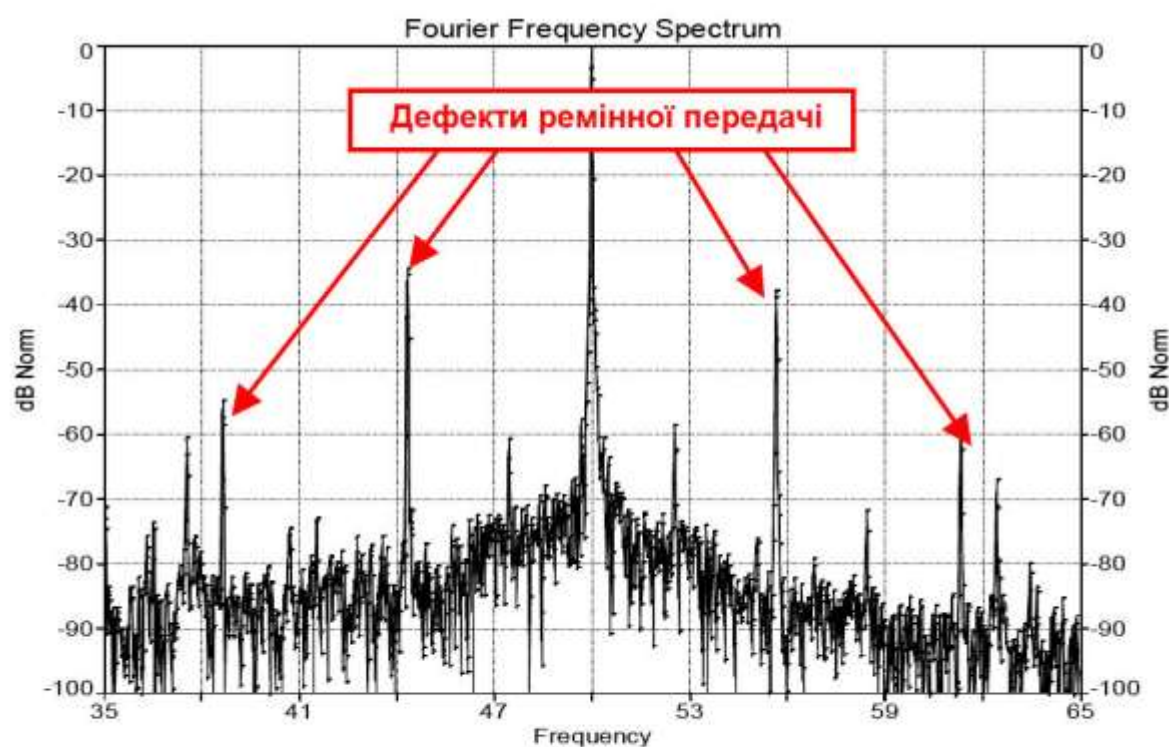

Рис. 6 Характерні частоти за наявності дефектів ремінної передачі

Аналогічним чином визначається і наявність таких дефектів, як:

- міжвиткові замикання обмоток статора;
- пошкодження підшипників (необхідні дані про підшипники електродвигуна і механічного пристрою);
- підвищений ексцентриситет ротора (статичний и/или динамічний);
- ослаблення елементів кріплення електродвигуна;
- дефекти механічної частини пов'язаних з електродвигуном пристроїв.

Визначення ступеня серйозності пошкоджень проводиться по градації «Пошкодження відсутні» - «Пошкодження знайдені» - «Знайдені критичні пошкодження» шляхом порівняння величини сигналу на характерній частоті пошкодження з величиною сигналу на частоті живлячої мережі.

При проведенні повторних вимірювань на даному устаткуванні формується база даних, що дозволяє відстежувати динаміку розвитку пошкоджень в часі, що дає можливість завчасно планувати виведення обладнання в ремонт.

Крім вищеописаних вимірювань, настійно рекомендується проведення моніторингу прикладеної до електродвигуна напруги, що дозволяє визначити його несиметрію, наявність вищих гармонійних складових і імпульсів перенапружень (що можливе при роботі з частотними регуляторами швидкості обертання) - тобто

тих чинників, які напряму впливають на термін служби і економічність роботи двигуна. Добре відомо, що перші два з вищезазначених чинників приводять як до перегріву обмоток статора, так і до пошкодження підшипників за рахунок виникнення високочастотних обертаючих моментів зворотної послідовності. Вимірювання можуть бути виконані як безпосередньо на клемній коробці електродвигуна (без якого-небудь порушення режиму його роботи), так і в щиті живлення чи управління.

Виконання цієї роботи дозволить провести повномасштабну натурну діагностику і аналіз умов роботи парку електродвигунів і пов'язаних з ними механічних пристроїв, істотно скоротити як витрати, пов'язані з «несподіваними відмовами» устаткування, так і понизити непродуктивні витрати електроенергії.

Література

1. W. T. Thomson : "A Review On-Line Condition Monitoring Techniques for Three-Phase Squirrel-Cage Induction Motors -Past Present and Future Keynote address at IEEE Symposium on Diagnostics for Electrical Machines", Power Electronics and Drives, Gijon, Spain, Sept. 1999 pp 3-18.
2. EPRI: "Improved Motors for Utility Applications and Improved Motors for Utility Applications, Industry Assessment Study", Vol 2Д 763-1 final report October 1982
3. V Thorsen and M Dalva: "Condition Monitoring Methods, Failure Identification and Analysis for High Voltage Motors in Petrochemical Industry", Proc 8a 1EE Int Conf, EMD'97, University Cambridge, No 444, pp 109-113
4. W T Thomson and D Rankin: "Case Histories Rotor Winding Fault Diagnosis in Induction Motors", 21 "1 Int Conf Proc on Condition Monitoring, University College Swansea, March 1987
5. G B Kliman and J Stein: "Induction Motor Fault Detection Via Passive Current Monitoring", Proc Int Conf (ICEM90), MIT, Boston, USA, 1990, pp 13-17
6. W T Thomson, S J Chalmers and D Rankin: "On-line Current Monitoring and Fault Diagnosis in High Voltage Induction Motors - Case Histories and Cost Savings in Offshore Installations" Offshore Europe '87, Conf Proc SPE September 1987, Aberdeen, SPE 16577/1 - SPE 16577/10
7. Randy R. Schoen, Thomas G. Habetler, Farrukh Kamran, Robert G. Barthel "Motor Bearing Damage Detection Using Stator Current Monitoring IEEE TRANSACTIONS ON INDUSTRY APPLICATIONS", VOL.31, NO. 6, November/December 1995
8. William T.Thomson, Mark Fenger "Current Signature Analysis to Detect Induction Motor Faults"IEEE Industry Application Magazine July/August 2001.
9. Сергієнко А.Б. Цифрова обробка сигналів. - СПб., Пітер, 2002.- 608с.

Аннотация

ДИАГНОСТИКА СОСТОЯНИЯ ЭЛЕКТРОДВИГАТЕЛЕЙ НА
ОСНОВЕ СПЕКТРАЛЬНОГО АНАЛИЗА ПОТРЕБЛЯЕМОГО
ТОКА

Савченко П.И., Уваров А.В.

Предлагается метод диагностики состояния электрических машин и связанных с ними механических устройств на основе спектрального анализа сигналов потребляемого электродвигателем тока.

Abstract

DIAGNOSTICS OF ELECTRIC MOTORS CONDITION ON THE
BASIS OF THE SPECTRAL ANALYSIS OF A CONSUMED
CURRENT

P. Savchenko, A. Uvarov

The method of diagnostics of electric motors condition and the mechanical devices connected with them on the basis of the spectral analysis of signals of a current consumed by the electric motor is offered.